

24 prima quod ad Troiam pro caris gesserat Argis -
25 necdum etiam causae irarum saevique dolores
26 exciderant animo: manet alta mente repostum
27 iudicium Paridis spretaeque iniuria formae,
28 et genus invisum, et rapti Ganymedis honores.
29 His accensa super, iactatos aequore toto
30 Troas, reliquias Danaum atque immitis Achilli,
31 arcebat longe Latio, multosque per annos
32 errabant, acti fati, maria omnia circum.
33 Tanta molis erat Romanam condere gentem!

34 Vix e conspectu Siculae telluris in altum
35 vela dabant laeti, et spumas salis aere ruebant,
36 cum Iuno, aeternum servans sub pectore volnus,
37 haec secum: 'Mene incepto desistere victam,
38 nec posse Italia Teucrorum avertere regem?
39 Quippe vetor fati. Pallasne exurere classem
40 Argivom atque ipsos potuit submergere ponto,
41 unius ob noxam et furias Aiakis Oilei?
42 Ipsa, Iovis rapidum iaculata e nubibus ignem,
43 disiecitque rates evertitque aequora ventis,
44 illum expirantem transfixo pectore flammam
45 turbine corripuit scopuloque infixit acuto.
46 Ast ego, quae divom incedo regina, Iovisque
47 et soror et coniunx, una cum gente tot annos
48 bella gero! Et quisquam numen Iunonis adoret

49 praeterea, aut supplex aris imponet honorem?'

50 Talia flammato secum dea corde volutans

51 nimborum in patriam, loca feta furentibus austris,

52 Aeoliam venit. Hic vasto rex Aeolus antro

53 luctantes ventos tempestatesque sonoras

54 imperio premit ac vinclis et carcere frenat.

55 Illi indignantes magno cum murmure montis

56 circum claustra fremunt; celsa sedet Aeolus arce

57 sceptrum tenens, mollitque animos et temperat iras.

58 Ni faciat, maria ac terras caelumque profundum

59 quippe ferant rapidi secum verrantque per auras.

60 Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris,

61 hoc metuens, molemque et montis insuper altos

62 imposuit, regemque dedit, qui foedere certo

63 et premere et laxas sciret dare iussus habenas.

64 Ad quem tum Iuno supplex his vocibus usa est:

65 'Aeole, namque tibi divom pater atque hominum rex

66 et mulcere dedit fluctus et tollere vento,

67 gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor,

68 Ilium in Italiam portans victosque Penates:

69 incute vim ventis submersasque obrue puppes,

70 aut age diversos et dissiice corpora ponto.

71 Sunt mihi bis septem praestanti corpore nymphae,

72 quarum quae forma pulcherrima Deiopea,

73 conubio iungam stabili propriamque dicabo,
74 omnis ut tecum meritis pro talibus annos
75 exigat, et pulchra faciat te prole parentem.'

76 Aeolus haec contra: 'Tuus, O regina, quid optes
77 explorare labor; mihi iussa capessere fas est.
78 Tu mihi, quodcumque hoc regni, tu scepra Iovemque
79 concilias, tu das epulis accumbere divom,
80 nimborumque facis tempestatumque potentem.'

81 Haec ubi dicta, cavum conversa cuspide montem
82 impulit in latera: ac venti, velut agmine facto,
83 qua data porta, ruunt et terras turbine perflant.
84 Incubere mari, totumque a sedibus imis
85 una Eurusque Notusque ruunt creberque procellis
86 Africus, et vastos volvunt ad litora fluctus.
87 Insequitur clamorque virum stridorque rudentum.
88 Eripiunt subito nubes caelumque diemque
89 Teucrorum ex oculis; ponto nox incubat atra.
90 Itonuere poli, et crebris micat ignibus aether,
91 praesentemque viris intentant omnia mortem.

92 Extemplo Aeneae solvuntur frigore membra:
93 ingemit, et duplicis tendens ad sidera palmas
94 talia voce refert: 'O terque quaterque beati,
95 quis ante ora patrum Troiae sub moenibus altis

96 contigit oppetere! O Danaum fortissime gentis
97 Tydide! Mene Iliacis occumbere campis
98 non potuisse, tuaque animam hanc effundere dextra,
99 saevus ubi Aeacidae telo iacet Hector, ubi ingens
100 Sarpedon, ubi tot Simois correpta sub undis
101 scuta virum galeasque et fortia corpora volvit?'

102 Talia iactanti stridens Aquilone procella
103 velum adversa ferit, fluctusque ad sidera tollit.
104 Franguntur remi; tum prora avertit, et undis
105 dat latus; insequitur cumulo praeiruptus aquae mons.
106 Hi summo in flucta pendent; his unda dehiscens
107 terram inter fluctus aperit; furit aestus harenis.
108 Tris Notus abreptas in saxa latentia torquet -
109 saxa vocant Itali mediis quae in fluctibus aras -
110 dorsum immane mari summo; tris Eurus ab alto
111 in brevia et Syrtis urguet, miserabile visu,
112 inluditque vadis atque aggere cingit harenae.
113 Unam, quae Lycios fidumque vehebat Oronten,
114 ipsius ante oculos ingens a vertice pontus
115 in puppim ferit: excutitur pronusque magister
116 volvitur in caput; ast illam ter fluctus ibidem
117 torquet agens circum, et rapidus vorat aequore vortex.
118 Adparent rari nantes in gurgite vasto,
119 arma virum, tabulaeque, et Troia gaza per undas.
120 Iam validam Ilionei navem, iam fortis Achat,

144 Cymothoe simul et Triton adnixus acuto
145 detrudunt navis scopulo; levat ipse tridenti;
146 et vastas aperit syrtis, et temperat aequor,
147 atque rotis summas levibus perlabitur undas.
148 Ac veluti magno in populo cum saepe coorta est
149 seditio, saevitque animis ignobile volgus,
150 iamque faces et saxa volant - furor arma ministrat;
151 tum, pietate gravem ac meritis si forte virum quem
152 conspexere, silent, arrectisque auribus adstant;
153 ille regit dictis animos, et pectora mulcet, -
154 sic cunctus pelagi cecidit fragor, aequora postquam
155 prospiciens genitor caeloque invectus aperto
156 flectit equos, curruque volans dat lora secundo.

157 Defessi Aeneadae, quae proxima litora, cursu
158 contendunt petere, et Libyae vertuntur ad oras.
159 Est in secessu longo locus: insula portum
160 efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
161 frangitur inque sinus scindit sese unda reductos.
162 Hinc atque hinc vastae rupes geminique minantur
163 in caelum scopuli, quorum sub vertice late
164 aequora tuta silent; tum silvis scaena coruscis
165 desuper horrentique atrum nemus imminet umbra.
166 Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum,
167 intus aquae dulces vivoque sedilia saxo,
168 nympharum domus: hic fessas non vincula navis

194 Hinc portum petit, et socios partitur in omnes.
195 Vina bonus quae deinde cadis onerarat Acestes
196 litore Trinacrio dederatque abeuntibus heros,
197 dividit, et dictis maerentia pectora mulcet:

198 'O socii - neque enim ignari sumus ante malorum -
199 O passi graviora, dabit deus his quoque finem.
200 Vos et Scyllaeam rabiem penitusque sonantis
201 accessis scopulos, vos et Cyclopea saxa
202 experti: revocate animos, maestumque timorem
203 mittite: forsan et haec olim meminisse iuvabit.
204 Per varios casus, per tot discrimina rerum
205 tendimus in Latium; sedes ubi fata quietas
206 ostendunt; illic fas regna resurgere Troiae.
207 Durate, et vosmet rebus servate secundis.'

208 Talia voce refert, curisque ingentibus aeger
209 spem voltu simulat, premit altum corde dolorem.

418 Corripuere viam interea, qua semita monstrat.
419 Iamque ascendebant collem, qui plurimus urbi
420 imminet, adversasque adspectat desuper arces.
421 Miratur molem Aeneas, magalia quondam,
422 miratur portas strepitumque et strata viarum.

423 Instant arduos Tyrii pars ducere muros,
424 molirique arcem et manibus subvolvere saxa,
425 pars optare locum tecto et concludere sulco.
426 [Iura magistratusque legunt sanctumque senatum;]
427 hic portus alii effodiunt; hic alta theatri
428 fundamenta locant alii, immanisque columnas
429 rupibus excidunt, scaenis decora alta futuris.
430 Qualis apes aestate nova per florea rura
431 exercet sub sole labor, cum gentis adultos
432 educunt fetus, aut cum liquentia mella
433 stipant et dulci distendunt nectare cellas,
434 aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto
435 ignavom fucos pecus a praesepibus arcent:
436 fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.
437 'O fortunati, quorum iam moenia surgunt!'
438 Aeneas ait, et fastigia suspicit urbis.
439 Infert se saeptus nebula, mirabile dictu,
440 per medios, miscetque viris, neque cernitur ulli.

494 Haec dum Dardanio Aeneae miranda videntur,
495 dum stupet, obtutuque haeret defixus in uno,
496 regina ad templum, forma pulcherrima Dido,
497 incessit magna iuvenum stipante caterva.
498 Qualis in Eurotae ripis aut per iuga Cynti

499 exercet Diana choros, quam mille secutae
500 hinc atque hinc glomerantur oreades; illa pharetram
501 fert umero, gradiensque deas supereminet omnis:
502 Latonae tacitum pertemptant gaudia pectus:
503 talis erat Dido, talem se laeta ferebat
504 per medios, instans operi regnisque futuris.
505 Tum foribus divae, media testudine templi,
506 saepta armis, solioque alte subnixa resedit.
507 Iura dabat legesque viris, operumque laborem
508 partibus aequabat iustis, aut sorte trahebat:
509 cum subito Aeneas concursu accedere magno
510 Anthea Sergestumque videt fortemque Cloanthum,
511 Teucrorumque alios, ater quos aequare turbo
512 dispulerat penitusque alias avexerat oras.
513 Obstipuit simul ipse simul percussus Achates
514 laetitiaque metuque; avidi coniungere dextras
515 ardebant; sed res animos incognita turbat.
516 Dissimulant, et nube cava speculantur amicti,
517 quae fortuna viris, classem quo litore linquant,
518 quid veniant; cunctis nam lecti navibus ibant,
519 orantes veniam, et templum clamore petebant.

520 Postquam introgressi et coram data copia fandi,
521 axumus Ilioneus placido sic pectore coepit:
522 'O Regina, novam cui condere Iuppiter urbem
523 iustitiaque dedit gentis frenare superbas,

524 Troes te miseri, ventis maria omnia vecti,
525 oramus, prohibe infandos a navibus ignis,
526 parce pio generi, et propius res aspice nostras.
527 Non nos aut ferro Libycos populare Penatis
528 venimus, aut raptas ad litora vertere praedas;
529 non ea vis animo, nec tanta superbia victis.
530 Est locus, Hesperiam Grai cognomine dicunt,
531 terra antiqua, potens armis atque ubere glaebae;
532 Oenotri coluere viri; nunc fama minores
533 Italiam dixisse ducis de nomine gentem.
534 Hic cursus fuit:
535 cum subito adsurgens fluctu nimbosus Orion
536 in vada caeca tulit, penitusque procacibus austris
537 perque undas, superante salo, perque invia saxa
538 dispulit; huc pauci vestris adnavimus oris.
539 Quod genus hoc hominum? Quaeve hunc tam barbara morem
540 permittit patria? Hospitio prohibemur harenae;
541 bella cient, primaque vetant consistere terra.
542 Si genus humanum et mortalia temnitis arma
543 at sperate deos memores fandi atque nefandi.

544 'Rex erat Aeneas nobis, quo iustior alter,
545 nec pietate fuit, nec bello maior et armis.
546 Quem si fata virum servant, si vescitur aura
547 aetheria, neque adhuc crudelibus occubat umbris,
548 non metus; officio nec te certasse priorem

549 poeniteat. Sunt et Siculis regionibus urbes
550 arvaque, Troianoque a sanguine clarus Acestes.
551 Quassatam ventis liceat subducere classem,
552 et silvis aptare trabes et stringere remos:
553 si datur Italiam, sociis et rege recepto,
554 tendere, ut Italiam laeti Latiumque petamus;
555 sin absumpta salus, et te, pater optume Teucrum,
556 pontus habet Lybiae, nec spes iam restat Iuli,
557 at freta Sicaniae saltem sedesque paratas,
558 unde huc advecti, regemque petamus Acesten.'

559 Talibus Ilioneus; cuncti simul ore fremebant
560 Dardanidae.

561 Tum breviter Dido, voltum demissa, profatur:
562 'Solvite corde metum, Teucri, secludite curas.
563 Res dura et regni novitas me talia cogunt
564 moliri, et late finis custode tueri.
565 Quis genus Aeneadum, quis Troiae nesciat urbem,
566 virtutesque virosque, aut tanti incendia belli?
567 Non obtusa adeo gestamus pectora Poeni,
568 nec tam aversus equos Tyria Sol iungit ab urbe.
569 Seu vos Hesperiam magnam Saturniaque arva,
570 sive Erycis finis regemque optatis Acesten,
571 auxilio tutos dimittam, opibusque iuvabo.
572 Voltis et his mecum pariter considerare regnis;

573 urbem quam statuo vestra est, subducite navis;

574 Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agetur.

575 Atque utinam rex ipse Noto compulsus eodem

576 adforet Aeneas! Equidem per litora certos

577 dimittam et Libyae lustrare extrema iubebo,

578 si quibus eiectus silvis aut urbibus errat.'

AP Latin Aeneid Book 2

40 Primus ibi ante omnis, magna comitante caterva,
41 Laocoon ardens summa decurrit ab arce,
42 et procul: 'O miseri, quae tanta insania, cives?
43 Creditis avectos hostis? Aut ulla putatis
44 dona carere dolis Danaum? Sic notus Ulixes?
45 aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi,
46 aut haec in nostros fabricata est machina muros
47 inspectura domos venturaque desuper urbi,
48 aut aliquis latet error; equo ne credite, Teucri.
49 Quicquid id est, timeo Danaos et dona ferentis.'
50 Sic fatus, validis ingentem viribus hastam
51 in latus inque feri curvam compagibus alvum
52 contorsit: stetit illa tremens, uteroque recusso
53 insonuere cavae gemitumque dedere cavernae.
54 Et, si fata deum, si mens non laeva fuisset,
55 impulerat ferro Argolicas foedare latebras,
56 Troiaque, nunc stares, Priamique arx alta, maneres.

201 Hic aliud maius miseris multoque tremendum
202 obicitur magis, atque improvida pectora turbat.
203 Laocoon, ductus Neptuno sorte sacerdos,
204 sollemnis taurum ingentem mactabat ad aras.
205 Ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta -

232 Laocoonta ferunt, sacrum qui cuspide robur
233 laeserit, et tergo sceleratam intorserit hastam.
234 Ducendum ad sedes simulacrum orandaque divae
235 numina conclamant.

268 Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
269 incipit, et dono divom gratissima serpit.
270 In somnis, ecce, ante oculos maestissimus Hector
271 visus adesse mihi, largosque effundere fletus,
272 raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento
273 pulvere, perque pedes traiectus lora tumentis.
274 Ei mihi, qualis erat, quantum mutatus ab illo
275 Hectore, qui redit exuvias indutus Achilli,
276 vel Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignis,
277 squalentem barbam et concretos sanguine crinis
278 volneraque illa gerens, quae circum plurima muros
279 accepit patrios. Ultra flens ipse videbar
280 Compellare virum et maestas expromere voces:
281 'O lux Dardaniae, spes O fidissima Teucrum,
282 quae tantae tenuere morae? Quibus Hector ab oris
283 exspectate venis? Ut te post multa tuorum
284 funera, post varios hominumque urbisque labores
285 defessi aspiciamus! Quae causa indigna serenos
286 foedavit voltus? Aut cur haec volnera cerno?'

---

559 At me tum primum saevus circumstetit horror

560 Obstipui; subiit cari genitoris imago,

561 ut regem aequaevum crudeli volnere vidi

562 vitam exhalantem; subiit deserta Creusa,

563 et direpta domus, et parvi casus Iuli.

564 Respicio, et quae sit me circum copia lustrō.

565 Deseruere omnes defessi, et corpora saltu

566 ad terram misere aut ignibus aegra dedere.

567 [Iamque adeo super unus eram, cum limina Vestae

568 servantem et tacitam secreta in sede latentem

569 Tyndarida aspicio: dant clara incendia lucem

570 erranti passimque oculos per cuncta ferenti.

571 Illa sibi infestos eversa ob Pergama Teucros

572 et poenas Danaum et deserti coniugis iras

573 praemetuens, Troiae et patriae communis Erinys,

574 abdiderat sese atque aris invisā sedebat.

575 Exarsere ignes animo; subit ira cadentem

576 ulcisci patriam et sceleratas sumere poenas.

577 'Scilicet haec Spartam incolumis patriasque Mycenae

578 aspiciet, partoque ibit regina triumpho,

579 coniugiumque, domumque, patres, natosque videbit,

580 Iliadum turba et Phrygiis comitata ministris?

---

581 Occiderit ferro Priamus, Troia arserit igni?

582 Dardanium totiens sudarit sanguine litus?

583 Non ita: namque etsi nullum memorabile nomen

584 feminea in poena est, nec habet victoria laudem,

585 extinxisse nefas tamen et sumpsisse merentis

586 laudabor poenas, animumque explesse iuvabit

587 ultricis flammae, et cineres satiasset meorum.'

588 Talia iactabam, et furiata mente ferebar :]

589 cum mihi se, non ante oculis tam clara, videndam

590 obtulit et pura per noctem in luce refulsit

591 alma parens, confessa deam, qualisque videri

592 caelicolis et quanta solet, dextraque prehensum

593 continuit, roseoque haec insuper addidit ore:

594 'Nate, quis indomitas tantus dolor excitat iras?

595 Quid furis, aut quonam nostri tibi cura recessit?

596 Non prius aspicias, ubi fessum aetate parentem

597 liqueris Anchisen; superet coniunxne Creusa,

598 Ascaniusque puer? Quos omnes undique Graiae

599 circum errant acies, et, ni mea cura resistat,

600 iam flammae tulerint inimicus et hauserit ensis.

601 Non tibi Tyndaridis facies invisae Laocoonae

602 culpatusve Paris: divom inclementia, divom,

603 has evertit opes sternitque a culmine Troiam.

604 Aspice - namque omnem, quae nunc obducta tuenti

605 mortalis hebetat visus tibi et umida circum

AP Latin Aeneid Book 4

160 Interea magno misceri murmure caelum

161 incipit; insequitur commixta grandine nimbus;

162 et Tyrii comites passim et Troiana iuventus

163 Dardaniusque nepos Veneris diversa per agros

164 tecta metu petiere; ruunt de montibus amnes.

165 Speluncam Dido dux et Troianus eandem

166 deveniunt: prima et Tellus et pronuba Iuno

167 dant signum; fulsere ignes et conscius aether

168 conubiis, summoque ulularunt vertice nymphae.

169 Ille dies primus leti primusque malorum

170 causa fuit; neque enim specie famave movetur,

171 nec iam furtivum Dido meditatur amorem:

172 coniugium vocat; hoc praetexit nomine culpam.

173 Extemplo Libyae magnas it Fama per urbes -

174 Fama, malum qua non aliud velocius ullum;

175 mobilitate viget, viresque acquirit eundo,

176 parva metu primo, mox sese attollit in auras,

177 ingrediturque solo, et caput inter nubila condit.

178 Illam Terra parens, ira inritata deorum,

179 extremam (ut perhibent) Coeo Enceladoque sororem

180 progenuit, pedibus celerem et perniciousis alis,

181 monstrum horrendum, ingens, cui, quot sunt corpore plumae

182 tot vigiles oculi subter, mirabile dictu,

183 tot linguae, totidem ora sonant, tot subrigit aures.

209 nequiquam horremus, caecique in nubibus ignes
210 terrificant animos et inania murmura miscent?
211 Femina, quae nostris errans in finibus urbem
212 exiguam pretio posuit, cui litus arandum
213 cuique loci leges dedimus, conubia nostra
214 reppulit, ac dominum Aenean in regna recepit.
215 Et nunc ille Paris cum semiviro comitatu,
216 Maeonia mentum mitra crinemque madentem
217 subnexus, rapto potitur: nos munera templis
218 quippe tuis ferimus, famamque fovemus inanem.'

259 Ut primum alatis tetigit magalia plantis,
260 Aenean fundantem arces ac tecta novantem
261 conspicit; atque illi stellatus iaspide fulva
262 ensis erat, Tyrioque ardebat murice laena
263 demissa ex umeris, dives quae munera Dido
264 fecerat, et tenui telas discreverat auro.
265 Continuo invadit: 'Tu nunc Karthaginis altae
266 fundamenta locas, pulchramque uxorius urbem
267 exstruis, heu regni rerumque oblite tuarum?
268 Ipse deum tibi me claro demittit Olympo
269 regnator, caelum ac terras qui numine torquet;
270 ipse haec ferre iubet celeris mandata per auras:
271 quid struis, aut qua spe Libycis teris otia terris?

272 Si te nulla movet tantarum gloria rerum,
273 [nec super ipse tua moliris laude laborem,]
274 Ascanium surgentem et spes heredis Iuli
275 respice, cui regnum Italiae Romanaque tellus
276 debentur.' Tali Cyllenius ore locutus
277 mortalis visus medio sermone reliquit,
278 et procul in tenuem ex oculis evanuit auram.

279 At vero Aeneas aspectu obmutuit amens,
280 arrectaeque horrore comae, et vox faucibus haesit.
281 Ardet abire fuga dulcisque relinquere terras,
282 attonitus tanto monitu imperioque deorum.
283 Heu quid agat? Quo nunc reginam ambire furentem
284 audeat adfatu? Quae prima exordia sumat?
285 Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
286 in partisque rapit varias perque omnia versat.
287 Haec alternanti potior sententia visa est:
288 Mnesthea Sergestumque vocat fortemque Serestum,
289 classem aptent taciti sociosque ad litora cogant,
290 arma parent, et quae rebus sit causa novandis
291 dissimulent; sese interea, quando optuma Dido
292 nesciat et tantos rumpi non speret amores,
293 temptaturum aditus, et quae mollissima fandi
294 tempora, quis rebus dexter modus. Ocius omnes
295 imperio laeti parent ac iussa facessunt.

296 At regina dolos - quis fallere possit amantem?
297 praesensit, motusque excepit prima futuros,
298 omnia tuta timens. Eadem impia Fama furenti
299 detulit armari classem cursumque parari.
300 Saevit inops animi, totamque incensa per urbem
301 bacchatur, qualis commotis excita sacris
302 Thyias, ubi audito stimulant trieterica Baccho
303 orgia, nocturnusque vocat clamore Cithaeron.
304 Tandem his Aenean compellat vocibus ultro:
305 'Dissimulare etiam sperasti, perfide, tantum
306 posse nefas, tacitusque mea decedere terra?
307 Nec te noster amor, nec te data dextera quondam,
308 nec moritura tenet crudeli funere Dido?
309 Quin etiam hiberno moliris sidere classem,
310 et mediis properas aquilonibus ire per altum,
311 crudelis? Quid, si non arva aliena domosque
312 ignotas peteres, sed Troia antiqua maneret,
313 Troia per undosum peteretur classibus aequor
314 Mene fugis? Per ego has lacrimas dextramque tuam te
315 (quando aliud mihi iam miserae nihil ipsa reliqui)
316 per conubia nostra, per inceptos hymenaeos,
317 si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam
318 dulce meum, miserere domus labentis, et istam -
319 oro, si quis adhuc precibus locus - exue mentem.
320 Te propter Libycae gentes Nomadamque tyranni
321 odere, infensi Tyrii; te propter eundem

322 extinctus pudor, et, qua sola sidera adibam,
323 fama prior. Cui me moribundam deseris, hospes?
324 Hoc solum nomen quoniam de coniuge restat.
325 Quid moror? An mea Pygmalion dum moenia frater
326 destruat, aut captam ducat Gaetulus Iarbas?
327 Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
328 ante fugam suboles, si quis mihi parvulus aula
329 luderet Aeneas, qui te tamen ore referret,
330 non equidem omnino capta ac deserta viderer.'

331 Dixerat. Ille Iovis monitis immota tenebat
332 lumina, et obnixus curam sub corde premebat.
333 Tandem pauca refert: 'Ego te, quae plurima fando
334 enumerare vales, numquam, regina, negabo
335 promeritam; nec me meminisse pigebit Elissae,
336 dum memor ipse mei, dum spiritus hos regit artus.
337 Pro re pauca loquar. Neque ego hanc abscondere furto
338 speravi - ne finge - fugam, nec coniugis umquam
339 praetendi taedas, aut haec in foedera veni.
340 Me si fata meis paterentur ducere vitam
341 auspiciis et sponte mea componere curas,
342 urbem Troianam primum dulcisque meorum
343 reliquias colerem, Priami tecta alta manerent,
344 et recidiva manu posuissem Pergama victis.
345 Sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo,
346 Italiam Lyciae iussere capessere sortes:

347 hic amor, haec patria est. Si te Karthaginis arces,
348 Phoenissam, Libycaeque aspectus detinet urbis,
349 quae tandem, Ausonia Teucros considerare terra,
350 invidia est? Et nos fas extera quaerere regna.
351 Me patris Anchisae, quotiens umentibus umbris
352 nox operit terras, quotiens astra ignea surgunt,
353 admonet in somnis et turbida terret imago;
354 me puer Ascanius capitisque iniuria cari,
355 quem regno Hesperiae fraudo et fatalibus arvis.
356 Nunc etiam interpres divom, Iove missus ab ipso -
357 testor utrumque caput - celeris mandata per auras
358 detulit; ipse deum manifesto in lumine vidi
359 intrantem muros, vocemque his auribus hausit.
360 Desine meque tuis incendere teque querelis:
361 Italiam non sponte sequor.'

659 Dixit, et, os impressa toro, 'Moriemur inultae,
660 sed moriamur' ait. 'Sic, sic iuvat ire sub umbras:
661 Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
662 Dardanus, et nostrae secum ferat omina mortis.'
663 Dixerat; atque illam media inter talia ferro
664 conlapsam aspiciunt comites, enseque cruore
665 spumantem, sparsasque manus. It clamor ad alta
666 atria; concussam bacchatur Fama per urbem.

667 Lamentis gemituque et femineo ululatu
668 tecta fremunt; resonat magnis plangoribus aether,
669 non aliter, quam si immissis ruat hostibus omnis
670 Karthago aut antiqua Tyros, flammaeque furentes
671 culmina perque hominum volvantur perque deorum.
672 Audiit exanimis, trepidoque exterrita cursu
673 unguibus ora soror foedans et pectora pugnis
674 per medios ruit, ac morientem nomine clamat:
675 'Hoc illud, germana, fuit? Me fraude petebas?
676 Hoc rogas iste mihi, hoc ignes araeque parabant?
677 Quid primum deserta querar? Comitemne sororem
678 sprevisti moriens? Eadem me ad fata vocasses:
679 idem ambas ferro dolor, atque eadem hora tulisset.
680 His etiam struxi manibus, patriosque vocavi
681 voce deos, sic te ut posita crudelis abessem?
682 Exstincti te meque, soror, populumque patresque
683 Sidonios urbemque tuam. Date volnera lymphis
684 abluam, et, extremus si quis super halitus errat,
685 ore legam.' Sic fata, gradus evaserat altos,
686 semianimemque sinu germanam amplexa fovebat
687 cum gemitu, atque atros siccabat veste cruores.
688 Illa, graves oculos conata attollere, rursus
689 deficit; infixum stridit sub pectore vulnus.
690 Ter sese attollens cubitoque adnixa levavit;
691 ter revoluta toro est, oculisque errantibus alto
692 quaesivit caelo lucem, ingemuitque reperta.

320 hae linquunt, illae remis vada livida verrunt?'

321 Olli sic breviter fata est longaeva sacerdos:

322 'Anchisa generate, deum certissima proles,

323 Cocyti stagna alta vides Stygiamque paludem,

324 di cuius iurare timent et fallere numen.

325 Haec omnis, quam cernis, inops inhumataque turba est;

326 portitor ille Charon; hi, quos vehit unda, sepulti.

327 Nec ripas datur horrendas et rauca fluenta

328 transportare prius quam sedibus ossa quierunt.

329 Centum errant annos volitantque haec litora circum;

330 tum demum admissi stagna exoptata revisunt.'

331 Constitit Anchisa satus et vestigia pressit,

332 multa putans, sortemque animo miseratus iniquam.

384 Ergo iter inceptum peragunt fluvioque propinquant.

385 Navita quos iam inde ut Stygia prospexit ab unda

386 per tacitum nemus ire pedemque advertere ripae,

387 sic prior adgreditur dictis, atque increpat ultro:

388 'Quisquis es, armatus qui nostra ad flumina tendis,

389 fare age, quid venias, iam istinc, et comprime gressum.

390 Umbrarum hic locus est, somni noctisque soporae;

391 corpora viva nefas Stygia vectare carina.

392 Nec vero Alciden me sum laetatus euntem

393 accepisse lacu, nec Thesea Pirithoumque,

394 dis quamquam geniti atque invicti viribus essent.
395 Tartareum ille manu custodem in vincla petivit,
396 ipsius a solio regis, traxitque trementem;
397 hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.'
398 Quae contra breviter fata est Amphraysia vates:
399 'Nullae hic insidiae tales; absiste moveri;
400 nec vim tela ferunt; licet ingens ianitor antro
401 aeternum latrans exsanguis terreat umbras,
402 casta licet patruum servet Proserpina limen.
403 Troius Aeneas, pietate insignis et armis,
404 ad genitorem imas Erebi descendit ad umbras.
405 Si te nulla movet tantae pietatis imago,
406 at ramum hunc' (aperit ramum, qui veste latebat)
407 'adgnoscas.' Tumida ex ira tum corda residunt.
408 Nec plura his. Ille admirans venerabile donum
409 fatalis virgae, longo post tempore visum,
410 caeruleam advertit puppim, ripaeque propinquat.
411 Inde alias animas, quae per iuga longa sedebant,
412 deturbat, laxatque foros; simul accipit alveo
413 ingentem Aenean. Gemuit sub pondere cymba
414 subtilis, et multam accepit rimosam paludem.
415 Tandem trans fluvium incolumis vatemque virumque
416 informi limo glaucaque exponit in ulva.

417 Cerberus haec ingens latratu regna trifauci
418 personat, adverso recubans immanis in antro.

419 Cui vates, horrere videns iam colla colubris,
420 melle soporatum et medicatis frugibus offam
421 obicit. Ille fame rabida tria guttura pandens
422 corripit obiectam, atque immania terga resolvit
423 fusus humi, totoque ingens extenditur antro.
424 Occupat Aeneas aditum custode sepulto,
425 evaditque celer ripam inremeabilis undae.

450 Inter quas Phoenissa recens a volnere Dido
451 errabat silva in magna; quam Troius heros
452 ut primum iuxta stetit agnovitque per umbras
453 obscuram, qualem primo qui surgere mense
454 aut videt, aut vidisse putat per nubila lunam,
455 demisit lacrimas, dulcique adfatus amore est:
456 'Infelix Dido, verus mihi nuntius ergo
457 venerat exstinctam, ferroque extrema secutam?
458 Funeris heu tibi causa fui? Per sidera iuro,
459 per superos, et si qua fides tellure sub ima est,
460 invitus, regina, tuo de litore cessi.
461 Sed me iussa deum, quae nunc has ire per umbras,
462 per loca senta situ cogunt noctemque profundam,
463 imperiis egere suis; nec credere quivi
464 hunc tantum tibi me discessu ferre dolorem.
465 Siste gradum, teque aspectu ne subtrahe nostro.

466 Quem fugis? Extremum fato, quod te adloquor, hoc est.'

467 Talibus Aeneas ardentem et torva tuentem

468 lenibat dictis animum, lacrimasque ciebat.

469 Illa solo fixos oculos aversa tenebat,

470 nec magis incepto voltum sermone movetur,

471 quam si dura silex aut stet Marpesia cautes.

472 landem corripuit sese, atque inimica refugit

473 in nemus umbriferum, coniunx ubi pristinus illi

474 respondet curis aequatque Sychaeus amorem.

475 Nec minus Aeneas, casu concussus iniquo,

476 prosequitur lacrimis longe, et miseratur euntem.

847 Excudent alii spirantia mollius aera,

848 credo equidem, vivos ducent de marmore voltus,

849 orabunt causas melius, caelique meatus

850 describent radio, et surgentia sidera dicent:

851 tu regere imperio populos, Romane, memento;

852 hae tibi erunt artes; pacisque imponere morem,

853 parcere subiectis, et debellare superbos.'

854 Sic pater Anchises, atque haec mirantibus addit:

855 'Aspice, ut insignis spoliis Marcellus opimis

856 ingreditur, victorque viros supereminet omnes!

857 Hic rem Romanam, magno turbante tumultu,
858 sistet, eques sternet Poenos Gallumque rebellem,
859 tertiaeque arma patri suspendet capta Quirino.'
860 Atque hic Aeneas; una namque ire videbat
861 egregium forma iuvenem et fulgentibus armis,
862 sed frons laeta parum, et deiecto lumina voltu:
863 'Quis, pater, ille, virum qui sic comitatur euntem?
864 Filius, ane aliquis magna de stirpe nepotum?
865 Quis strepitus circa comitum! Quantum instar in ipso!
866 Sed nox atra caput tristi circumvolat umbra.'
867 Tum pater Anchises, lacrimis ingressus obortis:
868 'O gnate, ingentem luctum ne quaere tuorum;
869 ostendent terris hunc tantum fata, neque ultra
870 esse sinent. Nimum vobis Romana propago
871 visa potens, Superi, propria haec si dona fuissent.
872 Quantos ille virum magnam Mavortis ad urbem
873 campus aget gemitus, vel quae, liberine, videbis
874 funera, cum tumulum praeterlabere recentem!
875 Nec puer Iliaca quisquam de gente Latinos
876 in tantum spe tollet avos, nec Romula quondam
877 ullo se tantum tellus iactabit alumno.
878 Heu pietas, heu prisca fides, invictaque bello
879 dextera! Non illi se quisquam impune tulisset
880 obvius armato, seu cum pedes iret in hostem,
881 seu spumantis equi foderet calcaribus armos.
882 Heu, miserande puer, si qua fata aspera rumpas,

